FIB
FOLKET I BILD

Att få barn

Mödrar och läkare
om "Nära livet"

Nr 18 1958
25/4—1/5
60 öre

TV-operationerna sensation?

Sommarhus för bara 4 200:—!

MERA VILD ÄN TAM! En krigsmålad bister xavante beväpnad med båge och pilar. Repet med tofsarna kring halsen är stammärket.

Att spela in stridsdanser med vilda indianer är både svårt och riskabelt. Och ännu värre blev det när alla dansörerna blev ursinniga för att expeditionen inte hade shorts att dela ut . . .

Vildar som filmaktörer

En filmregissörs arbete kan vara ganska besvärligt, åtminstone om han skall ge regi åt primitiva indianer som inte har den blekaste aning om vad allt detta ståhej med filmkameror och ljudapparater skall tjäna till. Torgny Anderberg hade ju fått en hel del träning i den vägen, då vi upptog dokumentärfilmen "Anaconda" och besökte cofánindianerna på gränsen mellan Ecuador och Colombia. Men xavantes var av ett annat släkte än cofánindianerna — primitivare och vildare, och den enda kontakt de haft med de vita var till för några få år sedan av krigisk natur. Vår brasilianske färdkamrat Nilo Veloso hade redan varnat oss att det inte skulle bli lätt att filma xavanteindianerna, och hans farhågor besannades.

Vi hade återvänt till Apuenas stora by. Nu hade en del av indianerna kommit tillbaka från jakten, och frågan var alltså om gamle Apuena, hövdingen, skulle stå fast vid sin utfästelse att ställa till med denna stridslek som vi fått löfte om att filma. Det gjorde han.

Buttra dansörer ville ha blodsoffer

Tidigt på morgonen vår andra dag i byn kom den gamle hövdingen i spetsen för ett gäng tuffa xavantes beväpnade med stridsklubbor, bågar och pilar. De var krigsmålade i rött och svart, bar små pinnar i de genomborrade örsnibbarna och runt halsen ett rep med tofsar, det var stammärket. Deras långa hår var riggat à la hästsvans.

Det var strax efter soluppgången de dök upp. Kalle Bergholm och Johnny Schwerin fick bråttom att rusta i ordning kameror och stativ, Olle sin bandinspelningsapparat. Men ljuset var ännu så dåligt att vi måste vänta. Det irriterade indianerna. De ville sätta i gång genast, medan det var svalt i luften och innan alltför många blodsugande flugor hade hunnit samlas. De såg tvära och buttra ut.

Som tolk hade vi fått senhor Ismael, den sympatiske föreståndaren för Serviço de Proteçao aos Indios' station i närheten av Apuenas by. Utan hans hjälp hade det varit svårt att göra sig förstådd bland dessa xavantes som endast talade sitt eget besynnerliga språk.

Senhor Ismael berättade för oss att han endast med största svårighet lyckats förhindra att den förestående stridsleken skulle få ett blodigt förlopp. Indianerna hade, främst för sitt eget höga nöjes skull men också för att ge oss åskådare en så realistisk uppvisning som möjligt, utsett ett lämpligt offer som efter konstens alla regler skulle skjutas och klubbas ihjäl. Det var en stackars yngling i byn, som var klen och skröplig till både kropp och själ. En sådan människa har bland xavanteindianerna inget värde, inget som helst existensberättigande. Ingen skulle sörja denne ömkansvärda individ om man roade sig med att beröva honom livet för att göra leken lite mer nöjsam. Att senhor Ismael förmått avtvinga Apuena ett löfte att ynglingens liv skulle sparas berodde inte på att han lyckats uppväcka någon medkänsla för stackarn, nej Apuena hade givit det endast för att göra senhor Ismael glad. Sådant är nu xavanteindianernas och många andra primitiva folks känslolösa tänkesätt.

I detta sammanhang kunde Nilo Veloso berätta om en liknande episod som hänt under hans vistelse bland kalapaloindianerna, en annan av Mato Grossos många stammar. Nilo önskade filma alla riter och ceremonier kring en begravning och bad därför hövdingen i en by att denne skulle arrangera en sådan. Jodå, det lovade hövdingen. — Vi kan förresten göra en *riktig* begravning, sa han. Vi har en gammal orkeslös gubbe här i byn, och honom ska vi ta livet av så vi får någon att begrava.

Kalapalohövdingen blev smått sur, när Nilo avböjde hans vänliga och generösa erbjudande!

Kameror och pilbågar

Efter någon timmas väntan blev ljuset bättre och vi bad nu Apuena ge order till sina mannar att sätta igång med stridsleken. Krigarna delade upp sig i två grupper som gick åt var sitt håll och gömde sig i terrängen. På en signal från Apuena började de sedan avancera mot varandra, nedhukade, smygande, tagande betäckning bakom buskar och träd. De rörde sig smidigt som jaguarer. De höll bågarna spända, och i samma ögonblick en "fiende" blottade sig, skickade de iväg en pil så det ven och visslade i luften. Det såg ganska otäckt ut, ty pilarna sköts så nära sina levande mål som det över huvud var möjligt utan att träffa dem. Men sådant kunde dessa indianer tillåta sig; deras pricksäkerhet var fenomenal! Jag har besökt åtskilliga indianstammar i Amazonas och alltid imponerats av den suveräna skicklighet med vilken man hanterat pil och båge, men dessa xavantes överträffade allt jag sett i den vägen!

Kamerorna gick och stridsleken fortsatte, spänningen steg. De båda grupperna var nu nära varandra, de rusade snabbt hit och dit, duckade, slängde sig åt sidan, kastade sig framåt, sände skurar av pilar mot varandra. En "sårades" och blev liggande på marken. Mot denne rusade en krigare fram med en stridsklubba i högsta hugg, slog honom upprepade gånger i huvudet, med en våldsam kraft. Jag fick gåshud. Det såg faktiskt ut som om slagen riktades mot den fallnes huvud. Nu är dom från vettet, tänkte jag, dom har glömt att det är lek! Jag tog några steg framåt. Såg att klubban i själva verket bankades mot jorden, några centimeter från huvudet...

Men nu — plötsligt! — brast alla xavantes ut i ett muntert skratt. Det var befriande att höra. Stridsleken var över.

Vi hade fått bra och unika filmbilder. Men vi behövde många fler, både hel- och närbilder för att med snabba växlingar kunna återge stridslekens rafflande tempo på filmremsan. Så vi bad senhor Ismael tala med Apuena och be honom i sin tur att uppmana krigarna att göra om föreställningen. Men de visade ingen som helst entusiasm. Det var ganska hett nu och de var svettiga och trötta. Deras nakna kroppar lockade horder av blodsugande flugor. De ville återvända till sina hyddor, tyckte det räckte med att de utfört stridsleken en gång. Nå, efter en massa prat hit och dit satte de i alla fall igång igen, men mycket motvilligt. Och Kalle och Johnny filmade allt vad de hann.

— Nu är du väl nöjd! sa jag till Torgny när det var över.

— Nej, sa Torgny. Dom måste göra om det en gång till. Jag behöver ovillkorligen fler närbilder.

Forts. sid. 34

VILDAR SOM FILMAKTÖRER

Forts. från sid 13

— Omöjligt! sa Nilo. Dom är trötta på den här leken nu. Och vi kan inte och skall inte försöka tvinga dem. Det är inga filmstatister vi har att göra med, det är vildar!

— Ingenting är omöjligt! sa optimisten Torgny. Be senhor Ismael prata med dem. Och så hämtar vi lite knivar och yxor åt killarna, så sätter dom nog fart igen . .

Inga "tamindianer", sa regissören

Ismael använde förgäves all sin vältalighet. Yxorna och knivarna som delades ut togs gärna emot men utlöste ingen aktion. Indianerna tyckte de hade gjort nog. Mer än nog. Nu var det inte roligt längre, nu ville de gå hem.

Torgny var desperat. Gick fram till en av krigarna med sitt största leende, dunkade honom i ryggen, försökte med gester och åthävor göra klart för honom hur förfärligt glada vi skulle bli om dom satte igång igen... så här! Och med en talangfull pantomin hoppade Torgny omkring och sköt pilar och klubbade ihjäl folk. Jag stod i närheten och kikade på Torgny och xavanten, såg hur den senare ilsknade till. Han morrade och sa någonting som kanske betydde: Nu får det vara slut på tjatet! Sen grep han Torgny med ett stadigt grepp i axeln och skjutsade iväg honom med all kraft. Torgny höll på att flyga på öronen, och det var inte utan att han blev lite blek om nosen. Sedan han hämtat sig från chocken, sa han skrattande:

— Ja nu känner jag verkligen att vi inte har med tamindianer att göra!

Och det fick vi känna mångå gånger, innan vi filmat färdigt i Apuenas by.

På eftermiddagen samma dag uppehöll vi oss nere vid stranden, där vår båt Ouro Branco låg förtöjd, och en hel del xavantes hade kommit dit för att byta bågar och pilar mot yxor, knivar och metkrokar. Alla ville också ha toilettvål, och vi delade ut så mycket av varan att vi senare inte hade någon själva. Indianerna luktade med synbart välbehag på de gröna parfymerade tvålarna. Man borde förstås ha passat på tillfället och tagit några foton då och sen avyttrat dem till det företag som tillverkar dessa tvålar. Tänk er en annons med en naken xavante luktande på en tvål och texten: Varken Hollywoods stjärnor eller Mato Grossos vildar kan leva utan denna tvål som gör er yngre och vackrare!

Allt andades frid, våra bruna bröder tummade nöjda på sina Moraknivar och insöp tvåldoft. Men så hände något som snabbt gjorde slut på friden.

Civilisationens intåg skapar tumult

En xavante iklädd ett par eleganta röda shorts kom promenerande och slöt sig till sällskapet. Han var på tillfälligt besök i byn, kom från en nyupprättad katolsk missionsstation högre upp efter floden, och shortsen hade han naturligtvis fått av missionärerna för att därmed skyla sin syndiga nakenhet. De helnakna karlarna från Apuenas by tittade med beundran och avund på shortsen. Så var det en av dem som pekade på det granna plagget, därefter på lådorna i båten, där vi förvarade våra gåvor och bytesvaror, och lät oss förstå att såna shorts ville de också ha.

Vi ruskade på huvudet och gjorde klart för dem att vi inte hade några shorts i bagaget.

Det trodde de inte på. De blev oockande och högröstade, fortsatte att visa på shortsen och våra lådor.

Vi hade verkligen på Nilos inrådan köpt ett par, tre dussin shorts i Rio, men en del hade karajáindianerna fått, resten hade Urubuena, hövdingen i den andra xavantebyn vi besökte, helt sonika lagt beslag på. Det försökte vi förklara för dem, men då ilsknade de till. Jasså, i Urubuenas by hade dom fått shorts, men nu fanns det inga! De talade upprört sinsemellan, kom väl överens om att vi var snikna och otrevliga människor. Plötsligt blev de rasande. En av dem svängde hotfullt sin stridsklubba och skrek:

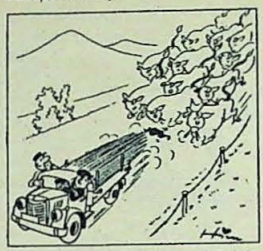
— Ge er iväg härifrån!

Sen gick han ner till båten och började lossa på repet med vilken den var förtöjd . . .

Det kändes som om det var mord i luften, och vi visste inte riktigt vad vi skulle ta oss till. Nilo var den som först fann sig, han gick leende över till ledaren för gänget, den mest aggressive, och försökte skämtande lugna ner honom. Men möttes av ett ilsket bölande. Situationen började bli ohållbar. Ingen av oss talade xavantespråket och vi kunde följaktligen inte argumentera och diskutera med dem. De hade satt sig i sinnet att vi skulle ge oss iväg, och gjorde vi inte det, var det stor risk att de skulle tvinga oss . . .

I detta ögonblick kom senhor

Långtradarproblem

— För hundra miljoner, vi måste ta bort den röda flaggan!

Ismael som anade att vi var i trångmål. Vi förklarade hur saken låg till och nu började ett livligt högröstat samtal mellan honom och de förgrymmade indianerna. Det såg till att börja med inte ut som de tänkte ta reson, men sent omsider lugnade de ner sig. Och till sist fick vi löfte att stanna, men på ett villkor: vi måste lova heligt och dyrt att snarast skaffa shorts åt allihopa. De skulle sändas till senhor Ismael, som sen skulle dela ut dem.

— Och ni förstår väl hur viktigt det är att ni infriar detta löfte! sa Ismael.

Det begrep vi, och jag vill nämna att det första vi gjorde efter vår återkomst till Rio de Janeiro var att inhandla sextio par shorts i regnbågens alla färger och sända dem till Ismael genom Serviço de Proteçao aos Indios' försorg. Så nu är dom lika flotta i Apuenas by som i Miami! Det bär mig visserligen emot att klä ut indianer på detta sätt, men vad skall man göra!

Nya strider — nu gäller det livsmedel

Egentligen var det ju en ganska löjlig episod, denna med shortsen, men Ismael bagatelliserade den inte utan påstod bestämt att med lite otur kunde den ha utvecklats på ett fatalt sätt.

— Jag känner mina xavantes, sa han, och de är oberäkneliga som barn — ena stunden är de snälla och glada för att i nästa ögonblick ilskna till och bli oresonliga och rent farliga. Glöm inte att dessa xavantes för några år sen var helt vilda, och man kan ju inte begära att dom plötsligt, efter en ytlig kontakt med de vitas civilisation, skall förändra sitt sätt att tänka, att vara . . . Ett och annat lär dom sej förstås. För kort tid sen tog några pacificerade xavantes livet av en neger som de av en eller annan anledning inte tyckte om. Han korsfästes. Underligt förfarande, tycker ni. Olikt dessa xavantes. Javisst — men det var en metod dom hade lärt sej av samvetslösa vita gummitappare, som förfor så med motspänstiga indianer.

Nästa dag filmade vi i byn med Apuenas tillstånd, och medan vi var sysselsatta därmed, fick våra vänner på Ouro Branco — karajáhövdingen Ataúl, ungraren Alexandre och argentinaren Tulio — besök av ett gäng xavantes. De bad om socker och salt och ris och fick också en del, men inte så mycket som de önskade, ty våra förråd var begränsade. De lät sig inte nöjas med så lite utan klev ombord och tänkte hugga för sig med våld. Våra vänner på båten satte sig till motvärn och det höll på att bli rena kalabaliken, efter vad de berättade. Ungraren blev förbaskad och hotade med gevär. Det är ovisst hur det hela hade slutat om inte senhor Ismael hade kommit till undsättning igen och mäklat fred — en fred som nog kunde betecknas som nederlag för de våra, ty för att lugna ner de oresonliga indianerna blev de tvungna att dela med sig mera av våra förråd än vi egentligen kunde undvara. Samtidigt fick ungraren en ordentlig åthutning av senhor Ismael för att han hotat med vapen; sådant är absolut förbjudet i umgänget med indianer.

Det var naturligtvis inte lätt att filma under dessa förhållanden, och vi måste mobilisera allt vårt tålamod och använda både takt och list för att få våra filmbilder. Det avsnitt i "Jangada", vår dokumentärfilm från Brasilien, som skildrar det primitiva xavantefolket är därför utan tvekan det vi själva yvs mest över, även om det rent filmatiskt kanske inte kan mäta sig med många andra avsnitt.

Så kom dagen för uppbrott. Vi tog farväl av senhor Ismael och alla xavantes i Apuenas by, och sen bar det snabbt nedför. De dödas flod. Efter några dagar landade vi åter vid Ataúls by på Bananalön, och efter ett kort uppehåll här, färdades vi vidare nedför Araguayafloden. I byn Santa Terezinah slutade våra flodfärder. Där tog vi avsked av våra vänner på Ouro Branco och inskeppade oss i en DC 3:a som återförde oss till sköna Rio de Janeiro.

Filmexpeditionen var slut. 17 000 meter film hade vi i bagaget som resultat av våra över 2 000 mil långa färder över detta fantastiska land Brasilien.

Två hårvatten i samma flaska

MEDICINSKT: Stimulerar hårbotten, motarbetar mjäll och därav föranlett håravfall samt innehåller välgörande cholesterin. Palmolive finns i 4 olika fetthalter. Ni kan därför välja just det hårvatten, som passar Ert hår bäst.

BINDER HÅRET men bibehåller det mjukt och naturligt utan att smeta. Genom att Palmolive både är medicinskt och binder håret, får Ni faktiskt två hårvatten i samma flaska.

PALMOLIVE
dubbelverkande hårvatten
TORR · FET · EXTRA FET · ÖVERFET

PALMOLIVE är även ett bra damhårvatten

För motsträvigt hår använd PALMOLIVE Brillantine

Starka, smidiga linor för långa, säkra kast!

